

Till
Regeringen
Socialdepartementet

Idéburna skolors riksförbund (ISR) organiserar icke vinstutdelande fristående skolor och arbetar för att stärka möjligheterna för olika idéburna pedagogiska alternativ att bedriva förskola/skola inom det svenska utbildningsväsendet. ISR verkar för att försvara friskolereformens mångfaldssyfte och för en deltagande målstyrning där skolorna själva kan styra över hur verksamheten ska organiseras för att nå de nationella målen. På så vis främjas en reell pedagogisk mångfald, vilket är en förutsättning för en verklig valfrihet för elever och föräldrar. Med idéburna skolor avses den definition som tagits fram av utredningen Idéburna aktörer i välfärden, SOU 2019:56

Idéburna Skolors Riksförbunds (ISR) yttrande om Ett datalyft mot fel, fusk och frånvaro (SOU 2025:108)

ISR avstyrker bestämt förslaget att inrätta ett nationellt frånvaroregister inom utbildningsväsendet.

....

Sammanfattning

ISR har getts möjligheten att lämna synpunkter på förslagen i Ett datalyft mot fel, fusk och frånvaro (SOU 2025:108). Utredningens övergripande syfte är att se över möjligheter att öka digitaliseringen på socialförsäkringsområdet avseende utpekade förmåner (sjukpenning, föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning m fl) och på så sätt motverka bidragsbrott och felaktiga utbetalningar. Utifrån syftet föreslår utredningen en rad förslag inom socialförsäkringsområdet vilka ISR avstår från att yttra sig kring.

Betänkandet innehåller dock även ett förslag som avser skolväsendet - att ett nationellt frånvaroregister ska inrättas för att för att ge kunskap om barns och elevers frånvaro för att:

- 1) möjliggöra insatser och åtgärder för ökad närvaro i skolan, genomföra tillsyn av utbildningsverksamhet och huvudmän samt upptäcka barn och elever som riskerar att fara illa, samt,
- 2) säkerställa korrekta utbetalningar av förmåner, bidrag, ersättningar och stöd enligt lag eller förordning.

ISR kan inte se att detta förslag ingår i utredningens direktiv.

ISR avstyrker förslaget att inrätta ett nationellt frånvaroregister med en veckovis rapporteringsskyldighet för alla huvudmän inom skolformerna: Förskola, Förskoleklass, Grundskola, Anpassad grundskola, Fritidshem, Pedagogisk omsorg, Specialskola, Sameskola, Gymnasieskola samt Anpassad gymnasieskola.

ISR är generellt sett mycket skeptiskt till denna typ av centrala storskaliga system för att åtgärda eller lösa problem av lokal eller individuell art på skolans område. Dessa system tenderar till att bli mycket kostsamma, driva ökad administration och ta resurser från huvuduppdraget: utbildning och undervisning. Ett talande exempel på detta är Skolverkets utmaningar för att bygga system och rutiner för Digitala nationella prov. Den slags storskaliga register och rapporteringsskyldighet som föreslås kommer att ta mycket stora resurser från skolformernas uppdrag. Och sannolikt enbart bidra marginellt till det övergripande syftet att motverka fusk.

Centrala system kan också riskera att splittra en väl fungerande befintlig ansvars- och rollfördelning inom skolväsendet och i förhållande till omgivande kommun och myndigheter.

Sveriges skolor har redan i dag en skyldighet enligt lag att känna till och registrera elevers frånvaro / närvaro från utbildningsverksamheten och vidta åtgärder för att främja närvaron. Även förskolor ska varje dag ha fullgod överblick över vilka barn som är närvarande respektive frånvarande.

Ansvar för insatser och åtgärder för ökad närvaro och upptäcka barn och elever som riskerar att fara illa ligger och ska ligga på huvudmannen och den lokala skolans professioner. Elevers skolgång kan inte förenklas, styras eller förbättras utifrån en storskalig maskinell dataanalys, sannolikt styrd av AI. En mycket stor del av elevers frånvaro är heller inte problematisk. Den har sina förklaringar och den lokala skolpersonalen arbetar dagligen för ökad närvaro och att upptäcka elever som behöver insatser.

Redan idag är alla huvudmän skyldiga att rapportera problematisk skolfrånvaro till hemkommunen, såväl till dess skolpliktsenhet som till socialtjänsten genom orosanmälan. Vidare, redan idag kontrollerar försäkringskassan elevers frånvaro vid t ex ansökningar om tillfällig föräldrapenning genom förfrågningar till skolan.

Det föreslagna frånvaroregistret skulle medföra en mycket omfattande insamling av barns och ungas personuppgifter som inte är försvarbar utifrån etiska och integritetsmässiga skäl. Det är heller inte nödvändigt utifrån utredningens övergripande syfte. Myndigheter har rätt att inhämta frånvarouppgifter vid behov, dvs när misstanke om fusk i förhållande till någon förmån föreligger.

ISR anser att det är fullt rimligt att samhället ökar insatserna mot fel och fusk med socialförsäkringssystemen. Men barn och ungas skolgång ska vara fredad från centrala myndighetsingripanden. Det är skolprofessionernas kompetens och ansvar utifrån sina roller att alltid ska sätta elevens bästa i centrum.

Det föreslagna registret för tankarna till hur mer auktoritära länder kontrollerar sina medborgare. Under kort tid har Sverige infört en rad ingripande lagar som inskränker den personliga integriteten med motiv att det behövs för att bekämpa brottslighet. ISR vill påminna om att alla storskaliga system kan och kommer användas av kommande regimer som kan ha olika grad av demokratisk sinnelag eller syn på mänskliga rättigheter.

För Idéburna Skolors Riksförbund

Håkan Wiclander, ordförande